

**Alternatieve Manieren
om een taal te leren
Toolkit Handleiding**

België
Frankrijk
Duitsland
Nederland

Inhoud

Inhoud	2
1. Voorwoord	3
2. Projectbeschrijving	3
2.1. Wat?.....	3
2.2. Waarom?	3
2.3. Door wie?	4
2.4. Voor wie?	4
2.5. Hoe ontwikkelden we deze toolkit?.....	5
3. Hoe gebruik je deze toolkit?	6
3.1. Richtlijnen.....	6
3.2. Bouwstenen	8
3.2.1. Teambuilding & Empowerment	8
3.2.2. Kunst & Cultuur	8
3.2.3. Media (audio/video/afbeeldingen)	9
3.2.4. Bewegen & Ervaren	9
3.2.5. Op stap / Expert op bezoek.....	10
3.2.6. Storytelling	11
3.3. Uitgewerkte thema's.....	11
4. Tips&Tricks	12
4.1. Hoe leren mensen beter?	12
4.2. Intercultureel leren.....	13
4.3. Werken met en in groepen	13
4.4. Methoden	14
4.5. Houding van de trainer	15
5. Achtergrondinformatie over taal en social-emotionele vaardigheden en bekwaamheid	17
5.1. Sociaal-emotionele vaardigheden en competenties.....	17
5.1.1. Communicatieve vaardigheden	17
5.1.2. Cultureel bewustzijn, expressie en identiteitsvorming.....	17
5.1.3. Digitale competenties	18
5.1.4. Empowerment.....	18
5.1.5. Plezier.....	18
5.1.6. Verbeelding, creativiteit en leren leren	18
5.1.7. Intercultureel begrip	18
5.1.8. Verhalend denken	19
5.2. Spreken en luisteren	19
5.3. Lezen en schrijven	19
5.4. Grammatica.....	19
5.5. Woordenschat	20
5.6. Spelling	20
5.7. Zinsbouw.....	20
5.8. Poëzie / Rijm	20
5.9. Spreekwoorden / Uitdrukkingen.....	21
5.10. Geheugen	21
5.11. Mondelinge taalvaardigheid.....	21
5.12. Uitspraak.....	21
5.13. Online proof.....	22
5.14. Evaluatie van het leerproces	22

1. Voorwoord

Welkom op onze website en bedankt voor je interesse in de handleiding van onze toolkit.

In deze handleiding vind je algemene informatie over ons project, richtlijnen voor het gebruik van deze toolkit, specifieke tips & tricks en uitgebreide achtergrondinformatie. Soms verwijzen we naar artikelen met informatie die voortkomt uit onderzoek en eigen ervaringen. Hoewel deze informatie niet nodig is om de toolkit te gebruiken, kan het je helpen om goede taallessen op te zetten. Je kunt deze handleiding als referentie gebruiken, afhankelijk van je behoeften.

We hopen dat je veel plezier zult beleven aan het lezen en werken met onze toolkit!

2. Projectbeschrijving

2.1. Wat?

Het project Alternatieve Manieren om een Taal te Leren (hierna genoemd: Alternative Ways) biedt een toolkit met ervaringsgerichte en creatieve informele leerhulpmiddelen, samengebracht in [6 Bouwstenen](#). Deze Bouwstenen zijn vooral bedoeld om het leerplezier te vergroten en te stimuleren, en het zelfvertrouwen en communicatievaardigheden te verbeteren. Dit schept de voorwaarden voor verder leren (van bijvoorbeeld een taal).

Deze alternatieve en innovatieve toolkit stelt je als trainer in staat om op maat gemaakte lessen te maken voor volwassenen die moeite hebben met het leren van een taal, met behulp van formele leermiddelen. Maar de informele tools in deze toolkit zijn erg leuk en geschikt voor iedereen die een taal wil leren.

Wat is 'Alternatief' in deze toolkit:

- Deze toolkit is gebaseerd op [8 neurowetenschappelijke principes](#).
- Deze 8 neurowetenschappelijke principes vormen de basis voor de creatie van [6 Bouwstenen](#).
- Elke Bouwsteen bestaat uit ervaringsgerichte en creatieve oefeningen, waarbij het werken met de geest, het lichaam, het hart en de zintuigen sterk verbonden zijn.
- Door het gebruik en de combinatie van oefeningen van elke Bouwsteen komen alle verschillende leerstijlen aan bod.
- Er wordt geen boek gebruikt en de tafels en stoelen worden vaak aan de kant gezet.

2.2. Waarom?

Tijdens het werken met verschillende taalgroepen, zowel op formele als informele wijze, hebben wij, de partners in het Alternative Ways-project, ervaren dat er een aanzienlijk aantal deelnemers is die erin slagen een nieuwe taal te leren. Maar we merkten ook dat het uitvalpercentage relatief hoog is. Het is vanwege dit hoge uitvalpercentage dat we dit project zijn gestart en de toolkit hebben ontwikkeld.

Een deel van de deelnemers die uitvielen waren nooit of nauwelijks naar school geweest, zelfs niet in hun eigen land, en waren ook analfabeet of laaggeletterd in hun eigen taal. Daarnaast leden sommigen aan psychologische problemen (zoals een depressie of Post-Traumatisch

Stress Syndroom). Anderen hadden te maken met fysiologische problemen of een leerstoornis (zoals dyslexie of andere cognitieve problemen).

Op basis van onze ervaring in het werken met deelnemers die met deze problemen te maken hebben, stellen we dat het vaak niet de intelligentie van de deelnemer is die hem of haar blokkeert. Vaker dan dat is een mismatch tussen hun leervaardigheden en de leermiddelen die gebruikt worden de boosdoener. Wij zijn van mening dat deelnemers die met de bovengenoemde uitdagingen worden geconfronteerd, behoefte hebben aan hoogwaardige, gestructureerde taalleerhulpmiddelen van informeel onderwijs. Daarom hebben wij besloten om onze krachten te bundelen in een project waarin we onze kennis en instrumenten kunnen delen, en samen een toolkit te ontwikkelen waarvoor informeel leren het uitgangspunt is, met instrumenten waarvan we uit ervaring weten dat ze effectief zijn.

2.3. Door wie?

Deze toolkit is ontwikkeld door [GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap](#) (België), [Elan Interculturel](#) (Frankrijk), [Arbeit und Leben NRW](#) (Duitsland), De Talentenschool (Nederland) en [Storytelling Centre](#) (Nederland).

Het project wordt medegefinancierd door het [Erasmus+ programma](#) van de Europese Unie.

2.4. Voor wie?

Deze toolkit richt zich vooral op trainers/docenten (primaire doelgroep), zowel beginners als gevorderden, die met de secundaire doelgroep werken. Dit kunnen (taal)trainers, (taal)docenten, opvoeders, coaches, maar ook vrijwilligers zijn. In het ontwerp van deze toolkit stellen we iedere trainer in staat om zijn of haar eigen op maat gemaakte (serie) les(sen) te maken.

Enkele voorbeelden: de vrijwilliger in het buurtcentrum, de taaltrainer op een formele taalschool, de sportleraar die de taal wil integreren in zijn/haar les, enzovoort.

→ [Lees meer over 'Inclusie van vrijwilligers'](#).

De secundaire doelgroep zijn volwassenen die een nieuwe taal willen en/of moeten leren, maar moeite hebben met het leren van die taal met behulp van formele leermiddelen. Maar de informele tools in deze toolkit zijn erg leuk en geschikt voor iedereen die een taal wil leren.

Enkele voorbeelden: een persoon die al 20 jaar in een land is maar de taal nog nooit heeft moeten leren, een nieuwkomer, een expat, enzovoort.

→ [Lees meer over 'Tweede taal leren voor volwassenen'](#).

Een deel van deze groep bestaat uit vluchtelingen. We hebben op basis van onderzoek en verschillende studies enige achtergrondinformatie over de bijzonderheden van deze specifieke groep verzameld en gecreëerd.

→ [Lees meer over 'De bijzonderheden van de situatie van vluchtelingen'](#).

2.5. Hoe ontwikkelden we deze toolkit?

We ontwikkelden onze informele taalleermiddelen door onderzoek te doen, gebruik te maken van onze eigen ervaringen en kennis en door het resultaat te testen: een toolkit die bestaat uit diepgaande achtergrondinformatie, richtlijnen en oefeningen die zeer nuttig zijn in (reeksen van) taallessen voor volwassenen die een nieuwe taal willen en/of moeten leren.

De eerste opzet van de toolkit is uitgebreid getest door de eerste doelgroep in het land van elke partner. Op basis van hun feedback en de resultaten van deze tests verbeterden we de toolkit en ontwikkelden we deze uiteindelijke versie, die geschikt is voor verschillende taalniveaus en afgestemd is op de specifieke kenmerken van de secundaire doelgroep.

3. Hoe gebruik je deze toolkit?

3.1. Richtlijnen

In dit hoofdstuk geven we je enkele aanwijzingen voor het gebruik van deze toolkit. Maar eerst willen we je erop wijzen wat je er in kunt vinden. Deze toolkit bestaat uit de volgende 'onderdelen':

1. Handleiding (*je bent nu in de handleiding*)

In de handleiding vind je:

- Projectbeschrijving: algemene informatie over het project
- Hoe gebruik je deze toolkit?: richtlijnen voor het gebruik van de Bouwstenen, oefeningen en uitgewerkte thema's
- Tips & Tricks: voor de trainers
- Achtergrondinformatie over het leren van talen en social-emotionele vaardigheden

2. Bouwstenen

Deze toolkit bestaat uit ervaringsgerichte en creatieve informele leerhulpmiddelen die in [6 Bouwstenen](#) zijn samengebracht en die vooral bedoeld zijn om het leer- en communicatieplezier te vergroten en te stimuleren. Dit biedt jou verschillende hulpmiddelen om een les samen te stellen naar eigen inzicht en ervaring; om de deelnemers te stimuleren en de voorwaarden voor verder leren (bijvoorbeeld een taal) te creëren.

De 6 Bouwstenen zijn:

- Teambuilding & Empowerment
- Kunst & Cultuur
- Media (audio/video/afbeeldingen)
- Bewegen & Ervaren
- Op stap / Expert op bezoek
- Storytelling

De basis van de 6 Bouwstenen wordt gevormd door een verscheidenheid aan neurowetenschappelijke principes die wij zeer belangrijk vinden, en die een positief effect hebben op het leerproces van de deelnemers.

1. Creëer een positieve leeromgeving
2. Stimuleer aandacht
3. Beweeg en voed het lichaam
4. Faciliteer positieve emotionele triggers in het proces
5. Praat over onderwerpen die relevant zijn voor de deelnemers
6. Laat de deelnemer in haar/zijn eigen woorden herformuleren wat zij/hij heeft geleerd
7. Evalueer met directe feedback
8. Versterk informatie

Wij geloven dat de 6 Bouwstenen de ideale mix zijn om een les te geven die rekening houdt met het groepsproces en de -dynamiek, de verschillende leerstijlen van de

deelnemers en vooral de niet-traditionele leermiddelen. De 6 Bouwstenen zijn onderling verbonden. Het combineren van oefeningen uit deze zes delen biedt een basis voor een les of een serie lessen, maar de stenen kunnen perfect apart en door elkaar gebruikt worden in een taalprogramma. Het is onze bedoeling om je zoveel mogelijk oefeningen aan te bieden waaruit je naar eigen inzicht kunt kiezen voor jouw les(sen).

De Bouwstenen worden apart beschreven verderop in deze handleiding.

3. Oefeningen

In elke [Bouwsteen](#) hebben we een grote verscheidenheid aan oefeningen verzameld, waarbij het werken met de geest, het lichaam, het hart en de zintuigen sterk met elkaar verbonden zijn. Om het gebruik ervan te vereenvoudigen, hebben we ze gelabeld. Hierdoor kun je nu in één oogopslag zien voor welk doel de oefening kan zijn en hoe lang het duurt. De labels geven ook aan welke taalvaardigheden, taalcompetenties en sociaal-emotionele vaardigheden en competenties de deelnemers zullen ontwikkelen met de oefening.

De labels zijn:

- Sociaal-emotionele vaardigheden en competenties: communicatieve vaardigheden, cultureel bewustzijn, expressie en identiteitsvorming, digitale competenties, empowerment, plezier, verbeelding, creativiteit en leren leren, intercultureel begrip en verhalend denken.
- Taalvaardigheden: spreken en luisteren, lezen en schrijven.
- Kennis: grammatica, woordenschat, spelling, zinsbouw, poëzie/rijm, spreekwoorden/uitdrukkingen, geheugen, mondelinge taalvaardigheid (monoloog en conversatie) en uitspraak.
- Online proof (voor digitaal onderwijs).

→ [Lees meer over 'de labels verderop in deze handleiding en de *Foundation Bricks*'.](#)

We dagen je uit om verschillende oefeningen van elke Bouwsteen te combineren tot de ideale (serie) les(sen) in de beschikbare tijd!

4. Uitgewerkte Thema's

Naast het centrale deel van de toolkit, [de Bouwstenen](#), ontwikkelden we ook bij wijze van voorbeeld een serie lessen voor [6 thema's](#). Deze uitgewerkte themalessen zijn nuttig voor diegenen die nog niet veel ervaring hebben met de doelgroep, of kunnen dienen als inspiratie voor de meer ervaren trainers. Aan elk thema hebben we oefeningen van elk van de 6 Bouwstenen toegevoegd. Als je de stappen volgt, kun je er zeker van zijn dat je een sterke en gevarieerde (serie) les(sen) geeft die de deelnemers helpen om op een informele en alternatieve manier een nieuwe taal te leren.

5. Tips & Tricks

We bevelen de sectie Tips & Tricks aan, die veel nuttige informatie biedt, gebaseerd op onderzoek en onze eigen ervaringen met de manieren waarop volwassenen beter leren, intercultureel leren, werken met en in groepen, methoden en verschillende houdingen van de trainers.

6. Achtergrondinformatie

Voor degenen die meer achtergrondinformatie willen hebben voordat je jouw eigen les(sen) ontwerpt, bijvoorbeeld over het lesgeven aan deze specifieke doelgroep, voegden we een hoofdstuk toe dat hierin voorziet.

Voel je vrij om de toolkit te gebruiken voor jouw behoeften en – nog belangrijker – voor de behoeften van de deelnemers. Daar hebben we de toolkit voor ontworpen!

En niet te vergeten: Als je ervaart dat een specifieke oefening beter werkt nadat je deze hebt aangepast of op een andere manier hebt gebruikt: laat het ons weten. We staan altijd open voor het verbeteren van de tools die we voor je hebben ontwikkeld!

3.2. Bouwstenen

In dit hoofdstuk beschrijven we de [6 Bouwstenen](#) afzonderlijk. Deze Bouwstenen zijn in de eerste plaats bedoeld om het leerplezier te vergroten en te stimuleren, en het zelfvertrouwen en communicatievaardigheden te verbeteren. Dit schept de voorwaarden voor verder leren (bijvoorbeeld een taal). Onder elke Bouwsteen hebben we veel ervaringsgerichte en creatieve oefeningen samengebracht, waarbij het werken met de geest, het lichaam, het hart en de zintuigen sterk met elkaar verbonden zijn.

3.2.1. Teambuilding & Empowerment

We onderstrepen het belang van teambuilding. Als je er niet in slaagt om een sterk team op te bouwen, zal je les(sen) een kwelling zijn. Daarom raden we je sterk aan om voldoende tijd te besteden aan teambuildingoefeningen, zeker wanneer je met groepen werkt waarin wederzijds vertrouwen niet vanzelfsprekend is. Het ligt voor de hand dat het creëren van een positieve omgeving de deelnemers zal stimuleren in het proces van het leren van een taal.

We maken het volgende grove onderscheid in de teambuildingoefeningen en -activiteiten:

- Oefeningen gericht op het creëren van een veilige omgeving
- Oefeningen gericht op samenwerking
- Oefeningen gericht op het opbouwen van vertrouwen

In de toolkit vind je een verscheidenheid aan oefeningen (teasers) die je kunt gebruiken om een hecht team op te bouwen en de deelnemers op een creatieve en betekenisvolle manier te versterken. We raden je aan om elke les te beginnen met een teaser om de deelnemers te inspireren en uit te dagen in hun leerproces.

→ [Lees meer over 'Teambuilding & Empowerment'](#).

3.2.2. Kunst & Cultuur

Het is belangrijk om verschillende hulpmiddelen te gebruiken bij het onderwijzen van een taal. Het werken met kunst- en cultuuruitingen is daar één van. Een bezoek aan een museum kan niet alleen dienen om woorden op een andere manier te leren, maar ook om de deelnemers meer informatie te geven over het land en de cultuur waarin ze nu leven. Ook kan het focussen op een kunstwerk tijdens een les op een creatieve manier bijdragen aan het vergroten van de woordenschat van de deelnemers. Hetzelfde geldt voor het gebruik van muziek tijdens het

leerproces. Zowel het luisteren naar muziek als het maken van muziek vraagt om andere hersenactiviteiten dan bij een reguliere taal. Muziek stimuleert emoties die een positief effect hebben op het leerproces.

Theater is ook een uitstekend medium om op een informele manier een taal te leren. Het uitvoeren van een toneelstuk in een vreemde taal stelt een deelnemer in staat om een personage in een bepaalde situatie te spelen. Bij een reeds geschreven toneelstuk moet men de zinnen leren kennen en de betekenis ervan begrijpen, inclusief de betekenis van de afzonderlijke woorden. Zo verrijkt de deelnemer zijn of haar woordenschat, waardoor hij of zij zich achteraf gemakkelijker kan uitdrukken. Ook een improvisatietheatercursus helpt om de woordenschat te verrijken.

Kunst & Cultuur zal de aandacht van de deelnemer in het leerproces op een alternatieve manier stimuleren!

- [Lees meer over 'Museum'](#).
- [Lees meer over 'Theater'](#).
- [Lees meer over 'Muziek'](#).

3.2.3. Media (audio/video/afbeeldingen)

Mensen leren op verschillende manieren, maar het is bekend dat visuele aanwijzingen helpen om informatie (nieuwe woorden) beter te ontdekken en te onthouden. Dit is logisch als je bedenkt dat ons brein vooral een beeldverwerker is. Daarom werkt bij het aanleren van een nieuwe taal mondelinge uitleg met directe ondersteuning van beelden (foto's, illustraties, symbolen, video, et cetera) het beste.

Niet alleen beeldmateriaal helpt deelnemers bij het leren van een nieuwe taal, maar zoals gezegd is muziek ook een zeer goed en prettig hulpmiddel om te gebruiken. Elke taal heeft zijn eigen fonologisch systeem dat gekenmerkt wordt door ritme, intonaties en accenten. Muziek bevordert de perceptie van klanken en helpt dus om kennis te maken met vreemde geluiden.

De rol van e-learning (leren met behulp van informatie- en communicatietechnologie) bij het leren van talen wordt steeds belangrijker. E-learning zal altijd deel uitmaken van het leerproces, omdat het deelnemers in staat stelt om buiten het 'klaslokaal' te studeren en zo meer tijd te besteden aan hun studie. Een combinatie van face to face en e-learning heeft onze voorkeur.

- [Lees meer over 'De kracht van afbeeldingen'](#).
- [Lees meer over 'Muziek'](#).
- [Lees meer over 'E-learning'](#).

3.2.4. Bewegen & Ervaren

Studies naar het positieve effect van beweging en sport op de functies van de hersenen hebben aangetoond dat de positieve hormonen die worden geactiveerd door fysieke activiteit leerprocessen bevorderen.

Gedifferentieerde bewegingen en zintuiglijke ervaringen ondersteunen de verbinding van de cellen in het menselijk brein, waardoor de verwerking van informatie mogelijk wordt.

Het uitvoeren van bewegingsoefeningen ("We springen allemaal van de stoel af!") stimuleert nauwkeurig spreken en luisteren. Pantomime, waarbij woorden, zinnen of verhalen worden afgebeeld, kan ook de taalvaardigheid verbeteren.

Een andere manier om deelnemers te helpen bij het leren van een taal is de multisensoriële leer methode. Deze methode helpt hen niet alleen om een taal te leren, maar ook om vertrouwd te raken met nieuwe culturele codes en nieuwe cultureel bepaalde mindsets. Het gebruik van hun zintuigen zal hun langetermijngeheugen versterken en ervoor zorgen dat ze het geleerde blijven onthouden.

Kloppen op alle zintuiglijke deuren heeft een grote invloed op het leren van een taal. Laat ons horen, zien, ruiken, proeven en voelen van nieuwe talen en culturen!

- [Lees meer over 'Sport en taal'](#).
- [Lees meer over 'Multizintuiglijk leren'](#).

3.2.5. Op stap / Expert op bezoek

*Zeg het me, Ik zal het vergeten.
Laat het me zien, Ik zal het onthouden.
Laat me het beleven, Ik maak het me eigen...
- Confucius*

De oefeningen 'op stap' zijn gebaseerd op speels en contextueel leren. Deze methodiek gaat ervan uit dat mensen effectiever leren als het leren wordt gekoppeld aan een specifieke situatie of ervaring. Het is al enige tijd bekend dat motivatie, plezier en een verbinding met de 'echte wereld' het leren enorm beïnvloeden.

Mensen leren een taal omdat ze die nodig hebben om met anderen te communiceren en hun doelen te bereiken. Ze leren een taal door deze te gebruiken en er plezier in te hebben. Het leren van een taal zonder context is niet bevorderlijk voor het succesvol leren van een taal.

Deelnemers zullen effectiever leren wanneer nieuwe kennis wordt gekoppeld aan 'eerdere' kennis. Vooral in de context van werk kun je de deelnemers stimuleren om hun nieuwe kennis te combineren met de woorden die ze al kennen, en de nieuw geleerde woorden direct toe te passen in hun werkomgeving.

Een ander voorbeeld van contextueel leren is het uitnodigen van een expert in een bepaald vakgebied of beroep waarin de deelnemers interesse hebben getoond. Zij kunnen zich op een dergelijk bezoek voorbereiden, onder meer door vragen voor te bereiden.

- [Lees meer over 'On the go'](#).
- [Lees meer over 'Leren op de werkvloer'](#).

3.2.6. Storytelling

Volgens veel verhalenvertellers, maar ook volgens een groeiend aantal opvoeders, is het vertellen van verhalen een 'compleet' instrument om taalvaardigheden te ontwikkelen. Het behandelt bijna alle aspecten van het leren van een taal: grammatica, woordenschat, structuur en ritme, en het kan gebruikt worden voor de ontwikkeling van luister- en begripvaardigheden en verbale en leesvaardigheden. Als het goed wordt gebruikt, kan het zelfs bijdragen aan de ontwikkeling van schrijfvaardigheden.

Het werken met verhalen is een zeer duidelijk en sterk voorbeeld van 'chunking' (het proces van het nemen van individuele stukjes informatie en het groeperen ervan volgens een bepaalde logica), vooral voor het verrijken van de woordenschat maar ook voor het aanleren van grammatica. Door een verhaal te vertellen bied je woorden in een context en structuur aan, wat het makkelijker maakt voor een deelnemer om ze te onthouden. Als het verhaal toegankelijk is voor de deelnemer (in overeenstemming met zijn of haar taalvaardigheden), zal hij of zij zich niet alleen het verhaal herinneren, maar ook de betekenis van de woorden en hun plaats in de zin. Hierdoor kan de deelnemer een taal sneller leren.

We hebben de kracht van het vertellen van verhalen voor het leerproces ervaren en daarom is het een van de belangrijkste hulpmiddelen die we in de toolkit Alternative Ways aanbieden. In de toolkit vind je verschillende vertel oefeningen.

→ [Lees meer over 'Storytelling als een transversale benadering'](#).

3.3. Uitgewerkte thema's

Als je nog niet veel ervaring of tijd hebt kun je de lessen met [uitgewerkte thema's](#) gebruiken. We maakten een selectie van verschillende oefeningen van elk van de [6 Bouwstenen](#) per thema, dat een verscheidenheid aan informele leermiddelen biedt en rekening houdt met de verschillende leerstijlen van de deelnemers. Zo zijn 'Alternative Ways' gegarandeerd!

Thema's:

- Communicatie
- Voedsel
- Ik & Mijn familie
- Tijd
- Vervoer
- Werk & Geld

We hebben voor deze thema's gekozen, omdat ze zeer nuttig zijn in de context van de verschillende deelnemende landen. De thematische lessen zijn expliciet bedoeld als voorbeeld. Het is mogelijk om de oefeningen te koppelen aan andere thema's dan de 6 hierboven genoemde, zoals gezondheid of vriendschap. De keuze van een thema is aan jou en wordt mede bepaald door de groep deelnemers waar je mee te maken hebt.

4. Tips&Tricks

In dit hoofdstuk vind je tips & tricks gebaseerd op onderzoek en eigen ervaringen opgedaan in workshops en andere soorten onderwijsomgevingen. Ze hebben te maken met de manier waarop volwassenen beter leren, intercultureel leren, het werken met en in groepen, methoden en de houding van jou als trainer. Voor sommigen is dit misschien algemeen bekend, maar voor anderen kan het nuttig zijn om dit hoofdstuk te lezen voordat je aan een les begint.

4.1. Hoe leren mensen beter?

De groep waarmee je werkt bestaat uit volwassenen die een nieuwe taal willen en/of moeten leren, maar die moeite hebben met het leren van die taal met behulp van formele leermiddelen.

In deze paragraaf willen we benadrukken hoe belangrijk het is om te weten en te begrijpen hoe deze specifieke groep leert en wat ze nodig hebben om hun taalvaardigheden te ontwikkelen.

Hieronder geven we je enkele tips en extra achtergrondinformatie, waaronder enkele tricks.

1. Creëer een warme en gastvrije sfeer, gebaseerd op vertrouwen en respect. In een positieve leeromgeving hebben de hersenen meer kans om endorfines vrij te laten, die de frontale kwabben van de hersenen stimuleren: het denkend commandocentrum.
2. Bied informatie aan in beperkte segmenten verspreid over een langere onderwijsperiode. Nieuwheid is aantrekkelijk voor de hersenen en door het aanbieden ervan in kleine hoeveelheden zal dit de aandacht van de deelnemers en hun vermogen om te onthouden verhogen. Om hun leerproces te optimaliseren, schakel je met korte tussenpozen tussen verschillende soorten taken.
3. Faciliteer positieve emotionele triggers tijdens de les. Dit zal het leervermogen van de deelnemers verbeteren.
4. Zorg ervoor dat je deelnemers voldoende water, zuurstof – door twee minuten te bewegen – en glucose krijgen. De menselijke hersenen hebben deze drie elementen nodig om optimaal te kunnen functioneren.
5. Gebruik relevante onderwerpen die de deelnemers kunnen koppelen aan hun eigen leven en aan voorkennis.
6. Laat de deelnemers de informatie in hun eigen woorden weergeven. Ze zullen zich veel beter herinneren wat ze zelf hebben geproduceerd.
7. Versterk de informatie. Presenteer dezelfde informatie op verschillende manieren en in zoveel mogelijk verschillende contexten van leerprocessen om de informatie in het langetermijngeheugen te consolideren.
8. Evalueer met directe feedback.

Deze 8 neurowetenschappelijke principes vormen de basis van onze toolkit.

➔ [Lees meer over 'Neuro-educatie: basis van het leerproces'](#).

9. Meestal heb je te maken met een groep deelnemers waarvan de leermogelijkheden en het kennisniveau verschillen. Gebruik meerdere hulpmiddelen, verschillende werkmethoden en creativiteit in je les(sen) om de deelnemers de juiste hulpmiddelen te geven om vaardigheden te verwerven en te ontwikkelen. Mix en match de oefeningen in onze toolkit!

- [Lees meer over 'Verschillende leerstijlen'](#).
- [Lees meer over 'De noodzaak om verschillende methoden en benaderingen te gebruiken'](#).
- [Lees meer over 'Aanpassen aan persoonlijke behoeften'](#).

10. Vraag of de deelnemers vertrouwd zijn met het formele Europese schoolsysteem. Dit kan je helpen om een indicatie te krijgen van de kennis van de deelnemers en de noodzaak om je les(sen) aan te passen. Dit kan betekenen dat je meer uitleg over de doelstellingen en de structuur van je les(sen) moet geven.

- [Lees meer over 'Uitdagingen'](#).

4.2. Intercultureel leren

De deelnemers in je groep leren waarschijnlijk een nieuwe taal als onderdeel van hun integratieproces. Ze zijn nieuw in het land en worden onvermijdelijk blootgesteld aan interculturele situaties en relaties. Hun leerproces gaat verder dan alleen het leren van een nieuwe taal. Het gaat waarschijnlijk ook om het leren winkelen, wat te dragen volgens het klimaat, hoe te zoeken naar gezondheidszorg, hoe om te gaan met mensen met verschillende (etnische) achtergronden, et cetera. Door het leren van de taal zullen ze zeker beter toegerust zijn voor het leven in hun nieuwe land, maar om volledig te integreren zullen ze ook allerlei culturele aspecten moeten begrijpen en bereid moeten zijn om te leren leven in hun eigen en deze nieuwe cultuur, die in de huidige samenleving een combinatie is van verschillende culturen.

Daarom bevelen wij het intercultureel onderwijs sterk aan: een brede onderwijsaanpak die het mogelijk maakt om de bereidheid en het vermogen te ontwikkelen om in een diverse samenleving te leven. Zo zijn de deelnemers en jij beter toegerust voor de uitdagingen van het toekomstige leven.

Hieronder geven we je enkele tips en extra achtergrondinformatie, waaronder enkele tricks.

11. Geef de deelnemers toegang tot de lokale cultuur door hen instrumenten te geven waarmee ze die kunnen begrijpen. Bijvoorbeeld: gebruik literatuur, gedichten, muziek, sport, vrijwilligerswerk uit jouw land.
12. Respecteer individualiteit en diversiteit, benader ieders cultuur positief en ontmoet 'de ander' in gelijke mate. Dit zal een toegevoegde waarde hebben voor het leerproces van de taal.

- [Lees meer over 'Intercultureel Leren'](#).

4.3. Werken met en in groepen

Wij geloven dat samenwerken (werken in groepsverband) de meest effectieve en heilzame manier is om kennis over te dragen in een leerproces. Samenwerken draagt zowel bij aan de ontwikkeling van het beheersen van een nieuwe taal als aan de persoonlijke ontwikkeling van de deelnemers.

Hieronder hebben we enkele tips, informatie en tricks verzameld om dit samenwerkingsproces te vergemakkelijken en aan te moedigen, en om te gaan met emoties en handicaps.

13. Creëer een veilige omgeving door enkele oefeningen te doen met de hele groep. Maak ook enkele afspraken met de groep om wederzijds vertrouwen op te bouwen.

Drie fundamentele afspraken zijn:

- Alles wat binnen de muren van het klaslokaal wordt gezegd, blijft daar, tenzij er expliciet toestemming wordt gevraagd en gegeven om te delen met iemand buiten de trainingsruimte.
- Iemand die een persoonlijk verhaal deelt is de eigenaar van dat verhaal. Niemand mag het delen zonder deze uitdrukkelijke toestemming.
- Iedereen, ook jij als trainer, is gelijk. Sommige mensen hebben misschien een specifieke rol, maar dat maakt ze niet belangrijker dan anderen. De groep stemt ermee in de verantwoordelijkheden die bij de rol horen te respecteren en te gehoorzamen.

Je zou deze afspraken op een flip-over kunnen schrijven en ze op een duidelijk zichtbare plaats in de kamer kunnen plaatsen.

14. Ga uit je comfortzone en toon wat kwetsbaarheid. Als je de deelnemers vraagt om zich onnozel te gedragen, moet je zelf bereid en in staat zijn om je onnozel te gedragen. Als je de deelnemers vraagt om een persoonlijk verhaal te vertellen, moet je bereid zijn om iets persoonlijks te delen en ook enige kwetsbaarheid te tonen.
15. Doe oefeningen om vertrouwen op te bouwen en samenwerking te stimuleren (25% van de hele (serie) les(sen)). We benadrukken het belang om deze stap met toewijding voor te bereiden. Deze oefeningen maken je vertrouwd met de groep en haar dynamiek.
16. Gegarandeerde gelijkheid. In elk aspect van de les moet je erop letten dat je niet te veel vooringenomenheid toont en dat je altijd de gemeenschappelijke basis en interesse in het oog houdt.
17. Je moet je bewust zijn van het feit dat je (meestal) geen therapeut bent en verstandig genoeg zijn om de deelnemer door te verwijzen naar een deskundige, als sterke emoties zich vertonen.
18. Laat nooit een situatie ontstaan waarin een gehandicapte deelnemer (mentaal of fysiek) niet mee kan doen en aan de kant moet gaan zitten. En dwing een deelnemer nooit tot deelname aan een spel of een activiteit als hij dat niet wil. Dit project gaat over inclusie voor iedereen!
19. Hou er rekening mee dat je heel wat flexibiliteit in je les moet inbouwen en ben bereid om het programma ter plaatse te veranderen als de dynamiek in de groep erom vraagt.
20. Werk met relatief kleine groepen, zodat je de deelnemers de aandacht kunt geven die ze nodig hebben en een optimale groepsdynamiek kunt creëren.

→ [Lees meer over 'Werken met en in groepen'](#).

4.4. Methodes

Deelnemers in je klas hebben waarschijnlijk een gevarieerd aanbod aan leermogelijkheden en verschillende kennisniveaus. Daarom is het echt belangrijk om meerdere hulpmiddelen, werkmethodes en creativiteit in je les te gebruiken, zodat de deelnemers vaardigheden kunnen verwerven en ontwikkelen.

We hebben wat informatie verzameld over het gebruik van ervaringsgerichte en creatieve hulpmiddelen om een taal te leren, zoals 'lachen en spelen', 'rollenspel', 'samenwerkend leren' en 'peer to peer learning' en enkele tips en tricks.

21. Maak het leren leuk! Wanneer je gebruikmaakt van verschillende activiteiten die het leren boeiend en leuk maken, zijn deelnemers meer bereid om deel te nemen en risico's te nemen. Plezier hebben tijdens het leren helpt deelnemers ook om informatie te onthouden omdat het proces positieve emoties triggert en dus gedenkwaardig is.
22. Werk met leuke en vermakelijke spelletjes, liedjes, theaterinstrumenten of rollenspellen om deelnemers aan te moedigen tot interactie en om de druk te verlichten die ze vaak voelen om perfect te spreken.

→ [Lees meer over 'Lachen en leren' en 'Rollenspellen'](#).

23. Het werken in groepsverband draagt zowel bij aan het beheersen van een nieuwe taal als aan de persoonlijke ontwikkeling van de deelnemers. Voorbeelden van samenwerkend leren zijn: samenwerken in kleinere groepen, van elkaar leren en samenwerken aan één doel. Iedereen kan doen wat hem/haar het beste uitkomt en draagt bij aan de taken die de groep moet uitvoeren.
24. Faciliteer peer-to-peer leer- en feedbacksessies. Het helpt mensen om hun zelfvertrouwen en taalvaardigheden te ontwikkelen, om kritisch te zijn op een constructieve manier en om samen te werken.

→ [Lees meer over 'Samenwerkend leren'](#).

4.5. Houding van de trainer

We hebben veel tips die je helpen om een goede trainer te worden voor deze specifieke taallessen. Deze tips zijn gebaseerd op onze eigen ervaringen als trainer en op het werken met deze specifieke doelgroep.

Voor de les

25. Zorg ervoor dat je klaslokaal klaar is voor de deelnemers. Zijn er genoeg tafels en stoelen? Heb je al het materiaal dat je nodig hebt? Is het lokaal schoon en uitnodigend? Is er koffie en thee beschikbaar? Je hebt maar één kans om een goede eerste indruk te maken.
26. Wees je ervan bewust dat jij het rolmodel bent! Als je van de deelnemers bepaald gedrag verwacht, toon hen dan zelf dat gedrag.

Welkom en introductie

27. Groet de deelnemers als ze het klaslokaal binnenkomen en verwelkom iedereen voordat je met de les begint. Je zou kunnen overwegen om naamkaartjes te gebruiken.
28. Leg het doel van je les uit, het programma, hoe laat je begint, een pauze neemt en de les beëindigt. En vraag de deelnemers om hun telefoon uit te schakelen.
29. Vertel iedereen dat het niet erg is om fouten te maken, dat dit deel uitmaakt van het leerproces.
30. Doe een check-in. Kijk hoe het met iedereen gaat, wat hun verwachtingen zijn, en of ze iets specifiek willen leren?

Tijdens de les

31. Beloon goed gedrag en toon waardering voor de inbreng van een deelnemer.
32. Geef de deelnemers de kans om vragen te stellen.
33. Doe het voor. Het zal het voor de deelnemers gemakkelijker maken om deel te nemen aan de activiteit en de regels te begrijpen.
34. Benadruk contact, plezier, ontspanning en toegankelijkheid.
35. Als je met de groep of met één deelnemer praat, kijk je de mensen in de ogen.
36. Spreek en articuleer duidelijk.
37. Corrigeer niet de hele tijd.
38. Herhaal je zin, vraag of antwoord wanneer je vermoedt dat een deelnemer je niet begrijpt of wanneer een deelnemer zegt dat hij dat niet doet. Als hij het ook de tweede keer niet begrijpt, probeer dan je zin, vraag of antwoord te herformuleren.

Einde van de les

39. Vraag of er vragen of onzekerheden zijn.
40. Sluit je les af met een korte evaluatie. Vraag de deelnemers of ze de les leuk vonden. Heeft het aan hun verwachtingen voldaan? Hebben ze tips voor de volgende keer? Wat nemen ze mee naar huis?
41. Schrijf de feedback van de deelnemers op, en gebruik hun woorden. Door te vragen om feedback van de deelnemers betrek je ze bij de les(sen) en het zal nuttig zijn voor het verbeteren van je les(sen).
42. Gebruik WhatsApp om in contact te blijven met de deelnemers buiten het klaslokaal. Dit medium helpt om te communiceren, deel te nemen, te motiveren, samen te werken en verbetert je digitale competenties en die van de deelnemers.
  - Stuur een inspirerende, toegankelijke, grappige herinnering voordat je aan een training begint
  - Deel foto's van de notities op het schoolbord
  - Gebruik spraakberichten om de uitspraak te oefenen
  - Deel links, beelden, muziek, video's, etc. voor of na elke training.

5. Achtergrondinformatie over taal en social-emotionele vaardigheden en bekwaamheid

De taal- en sociaal-emotionele vaardigheden en competenties die we in dit hoofdstuk bespreken zijn belangrijk, omdat ze een cruciale rol spelen in het taalleerproces in het algemeen, en in dat van volwassenen die moeite hebben met het leren van een taal met behulp van formele leermiddelen in het bijzonder. Bij het onderwijzen van deze volwassenen moet je rekening houden met de verschillende vaardigheden en competenties die nodig zijn om een taal te leren. Daarnaast is het belangrijk om zoveel mogelijk variatie aan te brengen in je les(sen) om de deelnemers uit te dagen een verscheidenheid aan vaardigheden en competenties te ontwikkelen. Met labels hebben we voor elke oefening aangegeven welke vaardigheden en competenties door het doen van de oefening worden versterkt. Als je meer wilt weten over één of alle verschillende vaardigheden en competenties, hebben we een link ingevoegd naar een artikel dat meer achtergrondinformatie geeft.

5.1. Sociaal-emotionele vaardigheden en competenties

Naast de taalvaardigheden die we elders in de handleiding beschrijven, willen we het belang benadrukken van de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden en competenties in het proces van het leren van een nieuwe taal. Deze vaardigheden en competenties zijn gerelateerd aan cultureel bewustzijn, empowerment, identiteitsvorming en sociale relaties. We hebben een aantal sociaal-emotionele vaardigheden en competenties geselecteerd die volgens ons het meest geschikt zijn voor de toolkit die we aanbieden en meer specifiek voor de storytelling tool die we gebruiken. In de volgende paragrafen beschrijven we heel kort onze selectie. Al deze vaardigheden en competenties zijn gekoppeld aan onze oefeningen. Je kunt de oefeningen selecteren op basis van de behoeften en wensen van de cursisten en jouw eigen les(sen) op maat maken.

5.1.1. Communicatieve vaardigheden

Het onderwijzen van een nieuwe taal op een informele manier en met name het gebruik van storytelling tools biedt de deelnemers grote mogelijkheden om kennis te maken met nieuwe woorden en hun betekenis. Dit verbetert het proces van het begrijpen van de 'betekenis van een verhaal', moedigt het verkennen van en het experimenteren met een taal (woorden, geluiden, intonatie, ritme) aan en kan een hulpmiddel zijn bij het ontwikkelen van lees- en schrijfvaardigheden.

5.1.2. Cultureel bewustzijn, expressie en identiteitsvorming

In het proces van het leren van een nieuwe taal, een nieuwe cultuur, nieuwe mensen, gewoonten, waarden en historische achtergrond is het heel belangrijk om te onderzoeken hoe men de persoon is geworden die men nu is. Dit geeft inzicht in wat men belangrijk en waardevol vindt. Jezelf uitdrukken door verhalen te delen maakt je bewust van je eigen cultuur, gewoontes, waarden en historische achtergrond. Dit kan ook inzicht geven in (de waarde van) culturen en culturele perspectieven van anderen en kan empathie, cultureel begrip en een gevoel van verbondenheid met een gemeenschap bevorderen.

5.1.3. Digitale competenties

In een tijd waarin digitale competenties belangrijker zijn dan ooit, leek het ons verstandig om die ook in onze toolkit op te nemen. De oefeningen omvatten niet alleen het werken met het internet of sociale media om informatie op te halen, te beoordelen, op te slaan, te produceren, te presenteren en uit te wisselen, maar we raden ook het gebruik van sociale media zoals WhatsApp aan om in contact te blijven met de deelnemers buiten het klaslokaal. Je kunt dit medium gebruiken om te communiceren, deel te nemen, te motiveren, samen te werken en de digitale competenties van jezelf en de deelnemers te verbeteren.

5.1.4. Empowerment

We benadrukken het belang om de deelnemers op een creatieve en zinvolle manier te empoweren. Empowerment gaat over het leren kennen van jezelf, het verkrijgen van meer zelfvertrouwen en het krijgen van meer zelfsturing. Het empoweren van de deelnemers zal hen helpen om beter deel te nemen aan je les(sen), en ook aan de maatschappij.

5.1.5. Plezier

Dit is niet de eerste keer dat we dit zeggen en het zal ook niet de laatste keer zijn: maak het leren leuk! Wanneer je gebruikmaakt van verschillende activiteiten die het leren boeiend en leuk maken, zijn deelnemers meer bereid om deel te nemen en risico's te nemen. Een plezierig en gedenkwaardig leerproces helpt deelnemers ook om informatie beter vast te houden.

5.1.6. Verbeelding, creativiteit en leren leren

Door het ontwikkelen van hun verbeelding kunnen deelnemers nieuwe en inventieve ideeën bedenken die bijdragen aan hun zelfvertrouwen en persoonlijke motivatie om hun hoop en dromen te verwezenlijken. Het werken met storytelling tools helpt om de verbeelding en creativiteit te ontwikkelen en te gebruiken, zowel door het vertellen van een verhaal als door het luisteren naar een verhaal.

Leren leren heeft te maken met het nemen van risico's en niet bang zijn om kwetsbaar te zijn in een groep. Daarom is het essentieel om een veilige omgeving te creëren. Leren leren gaat over jezelf voortdurend aanpassen, nieuwe dingen uitproberen, niet bang zijn om fouten te maken en al deze inspanningen elke dag te oefenen.

5.1.7. Intercultureel begrip

Behalve in 'Cultureel bewustzijn, expressie en identiteitsvorming', waarin we ons richten op de verkenning van de eigen culturele wortels van de deelnemers, benadrukken we in deze paragraaf de verkenning en het begrip van de culturele wortels van de mensen in hun nieuwe 'thuisland'. Jij zult hierin een belangrijke rol spelen, omdat je een van die mensen bent. Door het delen van persoonlijke verhalen of door het doen van oefeningen die verband houden met gewoonten, waarden en de geschiedenis van je land, geef je de deelnemers inzicht in je cultuur en culturele perspectieven en bevorder je zo hun empathie, cultureel begrip en het gevoel deel uit te maken van een gemeenschap. Het ontwikkelt nieuwsgierigheid en motivatie om een nieuwe taal te leren en het vergroot het bewustzijn van diversiteit, identiteit en zelfbewustzijn.

5.1.8. Verhalend denken

Elk (kort) verhaal is een narratief en de structuur ervan weerspiegelt de manier waarop we betekenis geven aan persoonlijke ervaringen of deze begrijpelijk maken. Het aanbieden van inhoud met verhalen wordt in veel opzichten beschouwd als gunstig voor het leerproces. Het werkt als een *'sense making tool'*, ondersteunt de verbeelding en het vermogen om te onthouden en draagt bij aan de ontwikkeling van de identiteit.

5.2. Spreken en luisteren

Spreken en luisteren zijn centrale vaardigheden bij het leren van een taal, die op elkaar aansluiten. Het kunnen spreken en begrijpen van een taal geeft mensen meer zelfvertrouwen en plezier. Als je een taal onder de knie hebt, kun je ermee spelen en serieuze zaken beter beheersbaar maken. Spreken en luisteren biedt deelnemers niet alleen begrip, maar ook veel sociaal-emotionele voordelen. De toolkit bevat veel oefeningen waarin zowel het spreken als het luisteren op een creatieve manier wordt gestimuleerd.

5.3. Lezen en schrijven

Lezen is de basis voor het schrijven, voor de zinsbouw en de spelling. Het is bekend dat lezen een van de meest complexe cognitieve processen in het taalonderwijs is. Om te kunnen lezen moet men eerst de visuele kenmerken van letters leren herkennen, daarna de letters zelf en de volgorde waarin ze geschreven zijn, voordat men het woord dat ze samen vormen kan herkennen. Het begrijpen van een tekst hangt in grote mate af van iemands woordenschat.

Volwassenen die moeite hebben met het leren van een taal, zullen niet erg bedreven zijn in het lezen en schrijven van de nieuwe taal. Daarom bevat de toolkit niet veel oefeningen die lezen en schrijven als hoofddoel hebben. Uiteindelijk kan het natuurlijk ook voor de deelnemers mogelijk zijn om lezer te worden.

→ [Lees meer over 'Lezen en schrijven'](#).

5.4. Grammatica

Om je verstaanbaar te maken in een nieuwe taal is het beheersen van een substantieel deel van de relevante grammatica essentieel. Het leren van de grammaticaregels van een taal is daarom belangrijk. Voor onze doelgroep kan het leren van de grammaticaregels een brug te ver zijn.

We willen dat deelnemers kunnen communiceren, ideeën, ervaringen en dromen kunnen uitdrukken, verhalen kunnen vertellen en delen zonder dat ze zich zorgen hoeven te maken over de grammaticale nauwkeurigheid. Daarom is onze toolkit gericht op taalverwerving zonder al te veel nadruk te leggen op grammaticaregels, en veel minder dan bij meer formele taalverwervingsmethoden het geval is.

Toch vind je in de toolkit verschillende lessen waarin aandacht wordt besteed aan de grammatica. En het is belangrijk voor jou, als trainer, om altijd de juiste taal te gebruiken en nooit fouten te herhalen.

→ [Lees meer over 'Grammatica'](#).

5.5. Woordenschat

Woordenschat is de verzameling woorden die een taal bevat, of die een persoon kent. We onderscheiden twee soorten woordkennis: kwalitatieve en kwantitatieve. De eerste gaat over: hoe goed de deelnemer de woorden kent, hoeveel belangrijke aspecten hij/zij toekent. De tweede gaat over: hoeveel woorden de deelnemer kent. Het is duidelijk dat hoe meer woorden de deelnemer kent, op beide manieren, hoe beter hij/zij zich kan uitdrukken: mondelinge uitdrukking.

→ [Lees meer over 'Woordenschat en mondelinge uitdrukking'](#).

5.6. Spelling

Foutloos kunnen spellen is een belangrijke vaardigheid om je goed en correct te kunnen uitdrukken op papier en in de digitale wereld. Maar hoe maak je van alle deelnemers goede spellers? Goed kunnen spellen is belangrijk, omdat spelfouten kunnen leiden tot verwarring. Ook leiden ze tot een, vaak negatief, oordeel over de schrijver van de tekst. Deelnemers die niet goed kunnen spellen, voelen zich vaker onzeker en schrijven hierdoor minder vaak. Het paraat hebben van de juiste spellingregels zorgt ervoor dat er weinig hoeft te worden opgezocht, waardoor deelnemers zich beter kunnen focussen op de inhoud van de tekst. Maar het onder de knie krijgen van spellingsregels is zelfs voor *native speakers* vaak niet makkelijk. In de toolkit zijn dan ook eenvoudige oefeningen opgenomen voor een eerste kennismaking met spelling in de te leren taal.

5.7. Zinsbouw

Zinsbouw is het maken van zinnen door woorden te combineren. Een correcte zinsbouw is heel belangrijk. Als je zinsbouwfouten maakt, dan komt dit op veel mensen namelijk slordig over. Je wekt dan de indruk dat je maar weinig aandacht hebt besteed aan je tekst. Het is dus slim om je tekst te controleren op fouten in de zinsbouw. Hoewel het leren van de juiste volgorde voor onze secundaire doelgroep niet makkelijk is, zijn in de toolkit oefeningen opgenomen waarin daarmee kan worden gespeeld.

5.8. Poëzie / Rijm

Er zijn veel manieren om een nieuwe taal te leren, maar creativiteit helpt altijd om meer plezier in het leren te hebben. Spelen met rijmwoorden kan helpen om nieuwe woorden te onthouden. Het hardop uitspreken van rijmwoorden zal het leerproces stimuleren. Rijmwoorden kunnen ook worden gecombineerd met leren door middel van beweging. Het samen lezen van poëzie is een andere manier om een nieuwe taal te bekijken. De deelnemers zullen het leuk vinden om de betekenis van woorden in een gedicht te vinden en zullen deze woorden beter onthouden.

Je vindt in de toolkit specifieke oefeningen waarin rijm en poëzie de belangrijkste methode zijn.

5.9. Spreekwoorden / Uitdrukkingen

Als specerijen voedsel op smaak brengen, kleuren idiomen taal. Het is prima om alleen zout en peper te gebruiken, het houdt het gerecht eenvoudig en toegankelijk voor de meeste mensen. Net zoals het prima is om taal te gebruiken op een simpele manier. Maar als je je kookkunsten op een hoger niveau wilt brengen, zijn kruiden nuttig. Op dezelfde manier maak je taal aantrekkelijker en evocatiever door het toevoegen van uitdrukkingen, metaforen, simulaties, hyperbootjes, personificaties en andere figuratieve soorten taal.

Figuratieve taal evolueert en brengt daardoor natuurlijke, historische en sociale achtergronden mee, zowel in het culturele als in het persoonlijke domein. Het uitwisselen van gezegden in verschillende talen die dezelfde situatie beschrijven is een interessante en leerzame oefening. Vaak gaat het om wijsheid en humor.

Figuratieve taal kan op alle niveaus worden geïntroduceerd, van beginners tot gevorderden. Sommige uitdrukkingen zijn gemakkelijk en universeel te begrijpen; andere moeten veel worden herhaald. Net als bij de kruiden: niet overdrijven. Kies idiomen die rechtstreeks verband houden met het behandelde onderwerp of de behandelde situatie. Zoek ze op tijdens de voorbereiding van de les, analyseer samen vorm en inhoud, vraag of er een equivalent is in de taal van de deelnemers. Hang mooie exemplaren aan de muur en gebruik enkele van de oefeningen op deze site om ze te consolideren.

5.10. Geheugen

Door spelletjes te spelen met woorden of uitdrukkingen leer je op een andere, maar effectieve manier. Jonge kinderen spelen graag spelletjes zoals Memory; het traint hun geheugen en het is een leuke manier om nieuwe woorden te leren. We werken met volwassenen die niet zo makkelijk een taal leren, het gebruik van verschillende manieren om hun geheugen te trainen maakt deel uit van ons Alternative Ways-project. Het helpt om woorden te herhalen in een les of in een serie lessen. Als je creatieve manieren gebruikt om te leren en te herhalen, zullen de deelnemers zich meer herinneren en plezier hebben in het leren van nieuwe woorden.

In de toolkit vind je verschillende lessen gericht op het onthouden van woorden of uitdrukkingen in de nieuwe taal.

5.11. Mondelinge taalvaardigheid

Mondelinge uitdrukkingsvaardigheden zijn belangrijk om gesprekken te kunnen voeren. In de toolkit vind je een verscheidenheid aan oefeningen over mondelinge expressie: groepsgesprekken, één op één, verhalen vertellen en presenteren en debatteren.

→ [Lees meer over 'Woordenschat en mondelinge uitdrukking'](#).

5.12. Uitspraak

Mondelinge vaardigheden zijn cruciaal voor het leren van een nieuwe taal. Kunnen communiceren met je omgeving is voor volwassenen die uit het buitenland komen, of kwamen, heel belangrijk. Een van de centrale thema's is de uitspraak. In de lessen stimuleren we je om

de deelnemers op een vriendelijke manier te helpen de woorden op een juiste manier uit te spreken, niet om ze te bekritisieren, maar om ze te helpen begrepen te worden.

In de toolkit bevatten bijna alle oefeningen spreekmiddelen. Uitspraak is een leeraspect dat je in de hele toolkit kunt oefenen.

5.13. Online proof

Doordat we tijdens de ontwikkeling van deze toolkit te maken kregen met COVID-19, is er de laatste maanden veel online gewerkt met Alternative Ways. En met succes: Veel van de oefeningen in deze toolkit blijken goed bruikbaar om online in te zetten! Ook dan zijn deze oefeningen verbindend, zorgen zij voor een laagdrempelige leeromgeving waarin fouten kunnen worden gemaakt en wordt er met plezier geleerd. Opvallend is hoe 'Op stap / Expert op bezoek' online een minder tijdrovende - en toch heel inspirerende - Bouwsteen kan zijn dan in een fysieke les: je kunt online een expert uitnodigen in de les om iets te vertellen of digitaal een museum bezoeken. Dat is nu eenvoudig realiseerbaar en het maakt de lessen heel dynamisch!

Algemene tips bij het online lesgeven:

- Deel de link naar de online-omgeving zoals Zoom ruim van tevoren met de studenten.
- Werk met een online presentatieprogramma zoals Power Point, om de verschillende werkvormen op een natuurlijke manier aan bod te laten komen.
- genial.ly heeft als presentatie-applicatie twee grote voordelen: na afloop van de les kan de link worden gedeeld met de deelnemers, zonder dat zij zich hoeven in te schrijven. De link is eenvoudig te openen en daardoor laagdrempelig om mee te werken. Ook is het heel praktisch dat je audio toe kan voegen. Dit kan veel vereenvoudigen voor minder geletterden en mensen die moeite hebben met leren. Bovendien is het een eenvoudige en onmisbare tool waarmee uitspraak kan worden geoefend.
- Vergeet niet om een pauze in te lassen: digitaal lesgeven is zo mogelijk nog intensiever.
- Zorg voor een eenvoudige vraag of kleine energizer om te zorgen dat de deelnemers alvast iets te doen hebben, als nog niet iedereen online is.
- Maak gebruik van de mogelijkheid om in break out rooms te werken: mensen praten makkelijker als ze samen of in een kleine groep zijn dan in de grote online omgeving.
- In het geval de nadruk in de lessen ligt op spreekvaardigheid, kun je aantekeningen maken (bijvoorbeeld via het white board) en later toevoegen aan de presentatie, die met de deelnemers kan worden gedeeld.

5.14. Evaluatie van het leerproces

De evaluatie (of beoordeling) van elk leerproces en van het taalonderwijs in het bijzonder is belangrijk. Door na te denken over wat er is geleerd, onthouden deelnemers wat ze hebben geleerd beter. Evaluatie van het hele leerproces biedt je de mogelijkheid om je werkwijze te monitoren en waar nodig aan te passen.

Een evaluatie vindt plaats op verschillende niveaus. In de toolkit hebben we manieren om te evalueren die gekoppeld zijn aan oefeningen (bijvoorbeeld hoe een oefening te eindigen met

een evaluatiemoment) en aan lessen of reeksen lessen (bijvoorbeeld door deelnemers te vragen om met z'n tweeën terug te kijken op wat ze hebben geleerd tijdens een les of reeks lessen). In het vorige hoofdstuk bieden we een aantal tips & tricks aan om een les te evalueren en af te sluiten.

In de achtergrondinformatie (zie de link hieronder) vind je meer informatie over de evaluatie van het gehele leerproces, op een meer algemeen niveau.

→ [Lees meer over 'Evaluatie van het leerproces'](#).